



Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

19. juuni 2018*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine – Direktiiv 2008/115/EÜ – Artikli 3 punkt 2 – Mõiste „ebaseaduslik riigisviibimine“ – Artikkel 6 – Tagasisaatmisotsuse vastuvõtmine enne, kui on lahendatud kaebus vastutava asutuse otsuse peale jätta rahvusvahelise kaitse taotlus rahuldamata – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 18, artikli 19 lõige 2 ja artikkel 47 – Mittetagasisaatmise põhimõte – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile – Luba jääda liikmesriiki

Kohtuasjas C-181/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État' (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 8. märtsi 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. märtsil 2016, menetluses

Sadikou Gnandi

versus

État belge,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz (ettekandja), J. L. da Cruz Vilaça, C. G. Fernlund ja C. Vajda, kohtunikud E. Juhász, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, E. Jarašiūnas, K. Jürimäe ja M. C. Lycourgos,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik R. Şereş,

arvestades kirjalikku menetlust ja 1. märtsi 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- S. Gnandi, esindaja: *avocat* D. Andrien,
- Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet ja M. Jacobs, keda abistasid *avocat* C. Piront, *avocat* S. Matray ja *avocat* D. Matray,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Cattabriga ja M. Heller,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

olles 15. juuni 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

arvestades suulise menetluse uuendamise määrust, mis tehti 25. oktoobril 2017, ning 11. detsembri 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- S. Gnandi, esindaja: *avocat* D. Andrien,
- Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet, M. Jacobs ja C. Van Lul, keda abistasid *avocat* C. Piront, *avocat* S. Matray ja *avocat* D. Matray,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,
- Saksamaa valitsus, esindaja: R. Kanitz,
- Prantsuse valitsus, esindajad: E. de Moustier, E. Armoët ja D. Colas,
- Madalmaade valitsus, esindajad: K. Bulterman, P. Huurnink ja J. Langer,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Cattabriga, M. Heller ja M. Condou-Durande,

olles 22. veebruari 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi täiendava ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT 2008, L 348, lk 98), nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiivi 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT 2005, L 326, lk 13) ning mittetagasisaatmise põhimõtet ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 18 ja artikli 19 lõikes 2 ning artiklis 47.
- 2 Taotlus esitati Sadikou Gnandi ja État belge'i (Belgia riik) vahelises vaidluses selle üle, kas otsus, millega S. Gnandile anti korraldus lahkuda Belgia territooriumilt, oli seaduslik.

Õiguslik raamistik

Genfi konventsioon

- 3 Genfis 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsiooni (*United Nations Treaty Series*, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954)), mida on täiendatud 31. jaanuaril 1967 New Yorgis sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis jõustus 4. oktoobril 1967 (edaspidi „Genfi konventsioon“), artikli 33 „Välja- või tagasisaatmise lubamatus (*refoulement*)“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Osalisriik ei saada pagulast oma territooriumilt välja ega tagasi („refouler“) mis tahes viisil selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu.“

Liidu õigus

Direktiivid 2003/9/EÜ ja 2013/33/EÜ

- 4 Nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2003/9/EÜ, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded (EÜT 2003, L 31, lk 18; ELT eriväljaanne 19/06, lk 101), artikli 2 punktis c on mõiste „taotleja“ või „varjupaigataotleja“ selle direktiivi tähenduses määratletud kui „kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud varjupaigataotluse, mille suhtes ei ole lõplikku otsust veel tehtud“.
- 5 Kõnealuse direktiivi artikli 3 „Kohaldamisala“ lõikes 1 on sätestatud:
- „Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute suhtes, kes esitavad liikmesriigi piiril või territooriumil varjupaigataotluse, niikaua kuni neil on lubatud viibida sellel territooriumil, [...]“
- 6 Direktiivi 2003/9 artikli 2 punkt c ja artikli 3 lõige 1 asendati sisuliselt samas sõnastuses vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT 2013, L 180, lk 96), artikli 2 punktiga b ja artikli 3 lõikega 1.

Direktiivid 2005/85 ja 2013/32/EL

- 7 Direktiivi 2005/85 põhjendustes 2 ja 8 on märgitud:
- „(2) [...] otsustas Euroopa Ülemkogu püüelda sellise Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise poole, mis põhineb [Genfi konventsiooni] täielikul kohaldamisel, millega kinnitatakse *non-refoulement* -põhimõtet ja tagatakse, et kedagi ei sunnita naasma tagakiusajate küüsi.
- [...]
- (8) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis [hartaga] tunnustatud põhimõtteid.“
- 8 Selle direktiivi artiklis 7 „Õigus jääda liikmesriiki kuni taotluse läbivaatamiseni“ on sätestatud:
- „1. Taotluse esitajal lubatakse jääda liikmesriiki üksnes menetluse eesmärgil kuni tuvastav ametiasutus on vastu võtnud otsuse vastavalt III peatükis sätestatud esimese astme menetlusele. Kõnealune õigus riiki jääda ei anna õigust saada elamisluba.
2. Liikmesriigid võivad teha erandi ainult juhul, kui vastavalt artiklitele 32 ja 34 korduvat taotlust enam läbi ei vaadata või kui liikmesriigid annavad isiku kas üle või välja teisele liikmesriigile koosõlas Euroopa vahistamismääruses sätestatud kohustustega või kolmandale riigile või rahvusvahelisele kriminaalkohtule või tribunalile.“
- 9 Direktiivi 2005/85 artikli 39 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile“ lõikes 1 on liikmesriikidele pandud kohustus tagada, et varjupaigataotlejatel on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile. Direktiivi artikli 39 lõige 3 on sõnastatud järgmiselt:
- „Liikmesriigid sätestavad vajadusel eeskirjad koosõlas rahvusvaheliste kohustustega, mis käsitlevad:
- a) küsimust, kas lõike 1 kohasel õiguskaitsevahendil on toime, mis võimaldab taotlejal jääda asjaomasesse liikmesriiki kuni selgub selle kasutamise tulemus;

b) õiguskaitsevahendi või kaitsemeetmete rakendamise võimalikkust, kui lõike 1 kohasel õiguskaitsevahendil pole toimet, mis võimaldaks taotlejal jääda asjaomasesse liikmesriiki kuni tulemuse selgumiseni. [...]

[...]“

10 Direktiivi 2005/85 artiklid 7 ja 39 asendati vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) artiklitega 9 ja 46.

11 Direktiivi 2013/32 artikli 9 „Õigus jääda liikmesriiki kuni taotluse läbivaatamiseni“ kohaselt:

„1. Taotlejal lubatakse jääda liikmesriiki üksnes menetluse eesmärgil seni, kuni menetlev ametiasutus on vastu võtnud otsuse vastavalt III peatükis sätestatud esimese astme menetlusele. Kõnealune õigus riiki jääda ei anna õigust saada elamisluba.

2. Liikmesriigid võivad teha erandi ainult juhul, kui isik esitab artiklis 41 osutatud korduva taotluse või kui liikmesriigid annavad isiku kas üle või välja teisele liikmesriigile koosõlas Euroopa vahistamismääruses [...] sätestatud kohustustega või muul viisil või kolmandale riigile või rahvusvahelisele kriminaalkohtule.

[...]“

12 Selle direktiivi artikli 46 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile“ lõikes 5 on sätestatud:

„Ilma et see piiraks lõike 6 kohaldamist, annab käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud õiguskaitsevahend taotlejale õiguse jääda asjaomasesse liikmesriiki kuni lõikes 4 sätestatud tähtajani ja õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemiseni.“

Direktiiv 2008/115

13 Direktiivi 2008/115 põhjendustes 2, 4, 6, 8, 9, 12 ja 24 on märgitud:

„(2) [...] Euroopa Ülemkogu [soovis] tõhusat väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitikat, mis põhineks ühistel nõuetel, et isikuid saaks tagasi saata inimlikult ja austades täielikult nende põhiõigusi ja väärikust.

[...]

(4) Tuleb kehtestada selged, läbipaistvad ja õiglased eeskirjad, millega nähakse ette tõhus tagasisaatmispoliitika, mis on hästihallatava rändepoliitika vajalik osa.

[...]

(6) Liikmesriigid peaksid tagama, et kolmandate riikide kodanike ebaseadusliku riigisviibimise lõpetamine toimub õiglase ja läbipaistva korra kohaselt. [...]

[...]

(8) Tõdetakse, et liikmesriikidel on seaduslik õigus ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks, tingimusel et on olemas õiglased ja tõhusad varjupaigasüsteemid, mis täielikult järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.

(9) Kooskõlas [direktiiviga 2005/85] ei tohiks kolmanda riigi kodanikku, kes on liikmesriigis varjupaika taotlenud, käsitleda liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibiva isikuna seni, kuni on jõustunud taotluse kohta tehtud eitav otsus või otsus, millega lõpetatakse tema õigus viibida riigis varjupaigataotlejana.

[...]

(12) Tuleks lahendada selliste kolmandate riikide kodanike olukord, kes viibivad riigis ebaseaduslikult, kuid keda ei saa veel välja saata. [...]

[...]

(24) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis [hartas] tunnustatud põhimõtteid.“

14 Direktiivi artikli 2 lõikes 1 on täpsustatud, et direktiivi kohaldatakse liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes.

15 Nimetatud direktiivi artikkel 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2) „ebaseaduslik riigisviibimine“ – kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kui ta ei vasta või enam ei vasta [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määruse (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad) (ELT 2006, L 105, lk 1)] artiklis 5 sätestatud sisenemise tingimustele või muudele asjaomasesse liikmesriiki sisenemise, selles viibimise või elamise tingimustele;

[...]

4) „tagasisaatmisotsus“ – haldus- või kohtuotsus või -akt, millega sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigisviibimine on ebaseaduslik ja kehtestatakse või sätestatakse tagasipöördumiskohustus;

5) „väljasaatmine“ – tagasipöördumiskohustuse täitmine, eelkõige füüsiline transport liikmesriigist välja;

[...]“

16 Direktiivi 2008/115 artiklis 5 „Mittetagasisaatmine, lapse parimad huvid, perekonnaelu ja tervislik seisund“ on ette nähtud:

„Käesoleva direktiivi rakendamisel võtavad liikmesriigid nõuetekohaselt arvesse:

- a) lapse parimaid huve,
- b) perekonnaelu,
- c) asjaomase kolmanda riigi kodaniku tervislikku seisundit,

ning järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.“

17 Selle direktiivi artiklis 6 „Tagasisaatmisotsus“ on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks lõigetes 2 kuni 5 sätestatud erandite kohaldamist, väljastavad liikmesriigid tagasisaatmisotsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult.

[...]

4. Liikmesriigid võivad igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida. Sellisel juhul tagasisaatmisotsust ei väljastata. Kui tagasisaatmisotsus on juba väljastatud, siis see tühistatakse või peatatakse elamisloa või mõne muu riigisviibimist lubava loa kehtivusajaks.

[...]

6. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriikidel võtta vastu otsust seadusliku riigisviibimise lõpetamise kohta koos tagasisaatmis- ja/või väljasaatmisotsusega ja/või sisenemiskeeluga oma siseriiklikus õiguses ettenähtud haldus- või kohtuotsuse või haldus- või kohtuaktiga, ilma et see piiraks III peatükis ning ühenduse ja siseriikliku õiguse muude asjakohaste sätete kohaselt sätestatud menetluslikke tagatise.“

18 Direktiivi artiklis 7 „Vabatahtlik lahkumine“ on sätestatud:

„1. Tagasisaatmisotsusega nähakse ette sobiv, seitsme kuni kolmekümne päeva pikkune tähtaeg vabatahtlikuks lahkumiseks, ilma et see piiraks lõigetes 2 ja 4 osutatud erandite tegemist. Liikmesriigid võivad oma siseriiklikes õigusaktides sätestada, et nimetatud tähtaeg võimaldatakse ainult asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid asjaomaseid kolmandate riikide kodanikke sellise taotluse esitamise võimalusest.

[...]

2. Vajaduse korral pikendavad liikmesriigid vabatahtliku lahkumise tähtaega sobiva ajavahemiku võrra, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, nagu viibimise kestus, koolis käivad lapsed ning muude perekonna- ja sotsiaalsete sidemete olemasolu.

[...]“

19 Sama direktiivi artiklis 8 „Väljasaatmine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagasisaatmisotsuse täitmiseks juhul, kui artikli 7 lõike 4 kohast tähtaega vabatahtlikuks lahkumiseks ei ole määratud või kui tagasipöördumiskohustust ei ole artikli 7 kohaselt vabatahtlikuks lahkumiseks määratud tähtaja jooksul täidetud.

[...]

3. Liikmesriigid võivad vastu võtta eraldi haldus- või kohtuotsuse või haldus- või kohtuakti, millega nähakse ette väljasaatmine.

[...]“

20 Direktiivi 2008/115 artikli 9 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid lükkavad väljasaatmise edasi, kui:

a) see oleks vastuolus mittetagasisaatmise põhimõttega või

b) kui artikli 13 lõike 2 kohaselt on tehtud peatava mõjuga korraldus.“

21 Selle direktiivi III peatükis „Menetluslikud tagatised“ asuva artikli 13 „Õiguskaitsevahendid“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhusad õiguskaitsevahendid artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks või nende läbivaatamise taotlemiseks pädevas kohtu- või haldusasutuses või pädevas organis, mis koosneb liikmetest, kes on erapooletud ja kelle sõltumatus on tagatud.“

22 Direktiivi artikli 15 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui muid piisavaid, kuid leebemaid sunnimeetmeid ei ole konkreetsel juhul võimalik tulemuslikult kohaldada, võivad liikmesriigid kinni pidada ainult kolmanda riigi kodaniku, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmismenetlust tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks, eelkõige kui:

a) on olemas põgenemise oht või

b) asjaomane kolmanda riigi kodanik hoiab kõrvale tagasisaatmise ettevalmistamisest või väljasaatmisest või takistab neid.

Iga kinnipidamine on võimalikult lühike ja see kestab ainult seni, kuni kestab väljasaatmise korraldamine, ning see viiakse ellu nõuetekohase hoolega.“

Belgia õigus

23 15. detsembri 1980. aasta seaduse välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise ja sinna elama asumise ning riigist väljasaatmise kohta (loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (*Moniteur belge*, 31.12.1980, lk 14584)) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „15. detsembri 1980. aasta seadus“) artikli 39/70 esimeses lõigus on sätestatud:

„Kaebuse esitamiseks ette nähtud tähtaja jooksul ja kaebuse läbivaatamise ajal ei või huvitatud isiku suhtes ilma tema nõusolekuta pöörata sundkorras täitmisele ühtki riigist välja- ega tagasisaatmismeedet“.

24 Selle seaduse artikli 52/3 lõike 1 esimeses ja teises lõigus on sätestatud:

„Juhul kui pagulaste ja kodakondsuseta isikute üldvolinik ei võta varjupaigataotlust menetlusse või keeldub välismaalast pagulasena tunnustamast või andmast talle täiendavat kaitset ja kui viimane viibib [Belgia] Kuningriigis ebaseaduslikult, peab minister või tema volitatud isik viivitamata andma riigi territooriumilt lahkumise korralduse, mis on põhjendatud mõne artikli 7 esimese lõigu punktides 1–12 esitatud põhjusega. See otsus edastatakse artikli 51/2 kohaselt puudutatud isikule.“

Juhul kui välismaalaste küsimustes pädev halduskohus jätab rahuldamata välismaalase kaebuse pagulaste ja kodakondsuseta isikute üldvoliniku poolt artikli 39/2 lõike 1 punkti 1 alusel tehtud otsuse peale ja kui välismaalane viibib [Belgia] Kuningriigis ebaseaduslikult, peab minister või tema volitatud isik viivitamata pikendama esimeses lõigus silmas peetud riigi territooriumilt lahkumise korraldust. See otsus edastatakse viivitamata artikli 51/2 kohaselt puudutatud isikule.“

- 25 8. oktoobri 1981. aasta kuningliku dekreeedi välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise ja sinna elama asumise ning riigist väljasaatmise kohta (arrêté royal du 8 octobre 1981 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (*Moniteur belge*, 27.10.1981, lk 13740)) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatava redaktsiooni artikli 75 lõikes 2 on sätestatud:

„Juhul kui pagulaste ja kodakondsuseta isikute üldvolinik keeldub välismaalast pagulasena tunnustamast või andmast talle täiendavat kaitset või ei võta varjupaigataotlust menetlusse, annab minister või tema volitatud isik [15. detsembri 1980. aasta] seaduse artikli 52/3 lõike 1 kohaselt puudutatud isikule riigi territooriumilt lahkumise korralduse.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 26 Togo kodanik S. Gnandi esitas 14. aprillil 2011 Belgia ametivõimudele rahvusvahelise kaitse taotluse, mille Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (pagulaste ja kodakondsuseta isikute üldvolinik, edaspidi „üldvolinik“) 23. mail 2014 rahuldamata jättis. Belgia riik andis Office des étrangers'i (välismaalaste amet, Belgia) vahendusel 3. juunil 2014 S. Gnandile korralduse riigi territooriumilt lahkuda.
- 27 S. Gnandi esitas 23. juunil 2014 Conseil du contentieux des étrangers'ile (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) kaebuse üldvoliniku 23. mai 2014. aasta otsuse peale. Samal kuupäeval nõudis ta samas kohtus 3. juuni 2014. aasta riigi territooriumilt lahkumise korralduse tühistamist ja selle täitmise peatamist.
- 28 Conseil du contentieux des étrangers (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) jättis üldvoliniku 23. mai 2014. aasta otsuse peale esitatud kaebuse 31. oktoobri 2014. aasta kohtuotsusega rahuldamata ning 3. juuni 2014. aasta riigi territooriumilt lahkumise korralduse peale esitatud kaebuse 19. mai 2015. aasta kohtuotsusega rahuldamata. S. Gnandi esitas kassatsioonkaebuse nende kahe kohtuotsuse peale Conseil d'État'le (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kes tühistas 10. novembril 2015 Conseil du contentieux des étrangers'i (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) 31. oktoobri 2014. aasta otsuse ja saatis asja talle tagasi. Põhikohtuasi puudutab üksnes kassatsioonkaebust, mille S. Gnandi esitas Conseil du contentieux des étrangers'i (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) 19. mai 2015. aasta otsuse peale.
- 29 Selle menetluse raames otsustas Conseil d'État (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2008/115] artiklit 5, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse selle direktiivi rakendamisel järgida tagasisaatmise lubamatuse põhimõtet ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on ette nähtud sama direktiivi artikli 13 lõikes 1 ja [harta] artiklis 47, tuleb tõlgendada selliselt, et nendega on vastuolus sellise tagasisaatmisotsuse vastuvõtmine, mis on ette nähtud direktiivi [2008/115] artiklis 6, [15. detsembri 1980. aasta seaduse] artikli 52/3 [lõikes 1] ja 8. oktoobri 1981. aasta kuningliku dekreeedi välismaalaste riiki sisenemise, riigis viibimise ja sinna elama asumise ning riigist väljasaatmise kohta artikli 75 [lõikes 2], juba alates sellest kuupäevast, kui [üldvolinik] jätab varjupaigataotluse rahuldamata, ja seega enne, kui selle rahuldamata jätmise otsuse kohtuliku vaidlustamise kõik võimalused on ammendatud, ning enne, kui varjupaigamenetlus on lõplikult lõpetatud?“

Vaidluse jätkumine põhikohtuasjas

- 30 Belgia valitsus väitis Euroopa Kohtus, et eelotsuse küsimusele vastamise vajadus on ära langenud, kuna põhikohtuasjas käsitusel olev korraldus riigi territooriumilt lahkumiseks oli kaotanud kehtivuse pärast seda, kui S. Gnandi sai tähtajalise elamisloa ning Conseil du contentieux des étrangers (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) kuulutas 11. märtsil 2016 kohtuotsuse, millega üldvoliniku 23. mai 2014. aasta otsus tühistati.
- 31 Selles osas tuleneb nii ERTL artikli 267 sõnastusest kui ka ülesehitusest, et eelotsusemenetlus eeldab riiklikes kohtutes tegelikult pooleli olevat menetlust, mille raames palutakse neil kohtutel teha otsus, milles võidakse arvesse võtta Euroopa Kohtu eelotsust. Järelikult peab Euroopa Kohus kas või omal algatusel kontrollima, kas vaidlus põhikohtuasjas jätkub (vt selle kohta 13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 24 ja viidatud kohtupraktika).
- 32 Käesoleval juhul ilmneb Euroopa Kohtu valduses olevast toimikust, et pärast käesoleva eelotsusetaotluse esitamist anti S. Gnandile Office des étrangers'i (välismaalaste amet, Belgia) 8. veebruari 2016. aasta otsusega luba viibida Belgia territooriumil kuni 1. märtsini 2017, ning et pärast Conseil du contentieux des étrangers'i (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) 11. märtsi 2016. aasta kohtuotsust jättis üldvolinik 30. juunil 2016 tema rahvusvahelise kaitse taotluse uuesti rahuldamata.
- 33 Euroopa Kohtu küsimusele, kas vastus eelotsuse küsimusele oli kohtuasja lahendamiseks jätkuvalt vajalik, vastas eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta soovib jääda oma eelotsusetaotluse juurde. Sisuliselt täpsustas see kohus, et üldvoliniku 23. mai 2014. aasta otsuse tühistamine Conseil du contentieux des étrangers'i (välismaalaste küsimustes pädev halduskohus, Belgia) 11. märtsi 2016. aasta otsusega ei toonud iseenesest kaasa mingeid õiguslikke tagajärgi põhikohtuasjas käsitletavale korraldusele territooriumilt lahkumiseks, ning asjaolu, et S. Gnandi sai tähtajalise elamisloa, ei tinginud selle korralduse vaikumisi tühistamist. Ta lisas, et nimetatud korraldus hakkas uuesti kehtima 30. juunist 2016 – kuupäevast, mil üldvolinik otsustas S. Gnandi rahvusvahelise kaitse taotluse uuesti rahuldamata jätta.
- 34 Euroopa Kohtu ülesanne ei ole tõlgendada eelotsusemenetluses siseriiklikke õigusnorme (17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika). Järelikult tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud täpsustusi arvesse võttes tõdeda, et põhikohtuasi on selles kohtus jätkuvalt pooleli ja Euroopa Kohtu vastus esitatud küsimusele on selle vaidluse lahendamiseks tarvilik. Seega tuleb eelotsusetaotlusele vastata.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 35 Oma eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/115 koostoimes direktiiviga 2005/85 ning lähtudes mittetagasisaatmise põhimõttest ja õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud harta artiklis 18, artikli 19 lõikes 2 ja artiklis 47, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 1 alusel tehakse tagasisaatmisotsus kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, juba alates hetkest, mil vastutav asutus jätab selle taotluse rahuldamata, ja seega enne selle rahuldamata jätmise peale esitatud kaebuse üle kohtuotsuse tegemist.
- 36 Sissejuhatuseks tuleb märkida, et nagu ka eelotsusetaotluse esitanud kohus on eelotsusetaotluses tõdenud, kujutab põhikohtuasjas käsitletav korraldus territooriumilt lahkuda endast tagasisaatmisotsust direktiivi 2008/115 artikli 3 punkti 4 tähenduses. Mõiste „tagasisaatmisotsus“ on selles sättes määratletud kui haldus- või kohtuotsus või -akt, millega sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigisviibimine on ebaseaduslik, ja kehtestatakse või sätestatakse tagasipöördumiskohustus.

- 37 Seda direktiivi kohaldatakse vastavalt selle artikli 2 lõikele 1 liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes. Mis täpsemalt puudutab tagasisaatmisotsuseid, siis nimetatud direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt väljastavad liikmesriigid põhimõtteliselt niisuguse otsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult.
- 38 Määramaks kindlaks, kas kolmanda riigi kodaniku suhtes võib tagasisaatmisotsuse teha juba alates hetkest, mil vastutav asutus jätab rahuldamata tema rahvusvahelise kaitse taotluse, tuleb seega kõigepealt uurida, kas see kodanik viibib taotluse rahuldamata jätmisest alates riigis ebaseaduslikult direktiivi 2008/115 tähenduses.
- 39 Selles osas tuleneb direktiivi artikli 3 punktis 2 sisalduva mõiste „ebaseaduslik riigis viibimine“ määratlusest, et iga kolmanda riigi kodanik, kes viibib liikmesriigi territooriumil nii, et ta ei vasta liikmesriigi territooriumile sisenemise, selles viibimise või elamise tingimustele, viibib riigis ebaseaduslikult juba üksnes selle asjaolu tõttu (7. juuni 2016. aasta kohtuotsus *Affum*, C-47/15, EU:C:2016:408, punkt 48).
- 40 Vastavalt direktiivi 2005/85 artikli 7 lõikele 1 lubatakse rahvusvahelise kaitse taotlejal jääda liikmesriiki üksnes menetluse eesmärgil, kuni on vastu võetud rahvusvahelise kaitse taotlust rahuldamata jättev esimese astme menetluses tehtud otsus. Kuigi selles sättes on selgelt sõnastatud, et õigus riiki jääda ei anna õigust saada elamisluba, ilmneb siiski eelkõige direktiivi 2008/115 põhjendusest 9, et nimetatud õigus riiki jääda ei luba rahvusvahelise kaitse taotleja riigisviibimist käsitleda „ebaseaduslikuna“ selle direktiivi tähenduses, ajavahemikul alates tema rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest kuni selle taotluse kohta otsuse tegemiseni esimese astme menetluses.
- 41 Nagu direktiivi 2005/85 artikli 7 lõike 1 sõnastusest üheselt ilmneb, lõpeb selles sättes ette nähtud õigus riiki jääda koos esimese astme menetluses otsuse tegemisega, millega vastutav asutus jätab rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata. Kui huvitatud isikule ei ole riigis elamise õigust või elamisluba antud mõnel muul õiguslikul alusel, eelkõige direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 4 alusel, mis võimaldab eitava vastuse saanud taotlejal täita asjaomasesse liikmesriiki sisenemise, selles viibimise või elamise tingimused, kaasneb rahuldamata jätmise otsusega see, et alates selle vastuvõtmisest ei vasta taotleja enam nendele tingimustele, mistõttu muutub tema riigis viibimine ebaseaduslikuks.
- 42 On tõsi, et direktiivi 2005/85 artikli 39 lõike 3 punkt a avab liikmesriikidele võimaluse näha ette eeskirjad, mis lubavad rahvusvahelise kaitse taotlejatel jääda oma territooriumile kuni rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise peale esitatud kaebuse üle otsuse tegemiseni. Käesoleval juhul näib, et 15. detsembri 1980. aasta seaduse artikkel 39/70 sisaldab seda laadi eeskirja, kuna see annab rahvusvahelise kaitse taotlejatele õiguse jääda Belgia territooriumile niisuguse kaebuse esitamise tähtajani ja selle läbivaatamise ajaks, kuid selle asjaolu kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.
- 43 Samuti vastab tõele, et Euroopa Kohus on 30. mai 2013. aasta kohtuotsuse *Arslan* (C-534/11, EU:C:2013:343) punktides 47 ja 49 otsustanud, et luba jääda riiki selleks, et kasutada rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale tõhusat õiguskaitsevahendit, takistab direktiivi 2008/115 kohaldamist selle taotluse esitanud kolmanda riigi kodaniku suhtes kuni ajani, mil rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud kaebuse suhtes tehakse otsus.
- 44 Siiski ei saa sellest kohtuotsusest tuletada, et niisugune riiki jäämise luba ei laseks teha järeldust, et alates rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmisest – ja välja arvatud juhul, kui on olemas käesoleva kohtuotsuse punktis 41 viidatud riigis elamise õigus või elamisluba – muutub huvitatud isiku riigis viibimine ebaseaduslikuks direktiivi 2008/115 tähenduses.

- 45 Nimelt, võttes esiteks arvesse eelotsuse küsimuste ulatust kohtuasjas, milles tehti nimetatud kohtuotsus, ja ka selle kohtuasja konteksti, tuleb täpsustada, et samas kohtuotsuses antud tõlgenduseni jõuti üksnes eesmärgiga tagada, et tagasisaatmismenetlust ei jätkata seni, kuni eitava vastuse saanud taotlejal on luba jääda riiki kuni tema kaebuse üle otsuse tegemiseni, ning konkreetsemalt selle ajavahemiku jooksul ei tohi teda selle direktiivi artikli 15 alusel väljasaatmise eesmärgil kinni pidada.
- 46 Teiseks ei sea ei direktiivi 2008/115 artikli 3 punkt 2 ega ükski teine selle direktiivi säte riigis elamise ebaseaduslikkust sõltuvusse otsuse tegemisest haldusotsuse üle seadusliku riigis viibimise lõpetamise kohta või sellest, et puudub luba jääda riiki kuni niisuguse õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemiseni. Vastupidi, kuigi – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 40 on rõhutatud – direktiivi 2005/85 artikli 7 lõikest 1 koostoimes direktiivi 2008/115 põhjendusega 9 ilmneb, et rahvusvahelise kaitse taotleja õigus jääda asjaomase liikmesriigi territooriumile ajavahemikuks alates taotluse esitamisest kuni selle kohta esimese astme menetluses otsuse vastuvõtmiseni takistab kvalifitseerimast huvitatud isiku riigisviibimist selle ajavahemiku jooksul „ebaseaduslikuna“ direktiivi 2008/115 tähenduses, ei näe ükski direktiivi 2005/85 või direktiivi 2008/115 säte ega põhjendus seevastu ette, et luba jääda nimetatud territooriumile kuni taotluse rahuldamata jätmise peale esitatud kaebuse lahendamiseni takistaks iseenesest niisugust kvalifitseerimist.
- 47 Kolmandaks ei lähtu direktiiv 2008/115 ideest, et riigis viibimise ebaseaduslikkus ja seega ka nimetatud direktiivi kohaldatavus eeldavad, et kolmanda riigi kodanikul puudub igasugune seaduslik võimalus jääda asjaomase liikmesriigi territooriumile seniks, kuni seaduslikku riigis viibimist lõpetava otsuse peale esitatud kaebus kohtulikult lahendatakse. Vastupidi, nagu ilmneb ka selle direktiivi põhjendusest 12, kohaldatakse seda direktiivi kolmandate riikide kodanike suhtes, kes viibivad riigis küll ebaseaduslikult, kuid kellel on lubatud seaduslikult jääda asjaomase liikmesriigi territooriumile, kuna neid ei saa veel välja saata. Täpsemalt nähakse nimetatud direktiivi artiklis 7 ette, et asjaomaste isikute vabatahtlikuks lahkumiseks määratakse kindlaks sobiv tähtaeg, mille jooksul neil isikutel, kes küll viibivad riigis ebaseaduslikult, on lubatud veel jääda. Lisaks on liikmesriigid sama direktiivi artikli 5 ja artikli 9 lõike 1 kohaselt kohustatud riigis ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes järgima mittetagasisaatmise põhimõtet ja lükkama nende väljasaatmise edasi, kui see oleks selle põhimõttega vastuolus.
- 48 Neljandaks tuleb märkida, et direktiivi 2008/115 peamine eesmärk – nagu ilmneb ka selle põhjendustest 2 ja 4 – on kehtestada tõhus väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitika, austades täielikult asjaomaste isikute põhiõigusi ja väärikust (vt selle kohta 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Pham, C-474/13, EU:C:2014:2096, punkt 20, ning 15. veebruari 2016. aasta kohtuotsus N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 See eesmärk on leidnud konkreetse väljenduse direktiivi 2008/115 artikli 6 lõikes 6, mis jätab liikmesriikidele sõnaselgelt õiguse võtta vastu otsus seadusliku riigisviibimise lõpetamise kohta koos tagasisaatmisotsusega sama haldusakti raames. Nimelt võimaldab nende kahe otsuse ühte haldusakti kumuleerimise võimalus liikmesriikidel tagada haldusmenetluste, mille tulemuseks on need otsused, ja nende otsuste suhtes algatatud läbivaatamismenetluste üheaegsus või isegi koondamine. Nagu märkisid eelkõige Tšehhi, Saksamaa ja Madalmaade valitsus, võimaldab niisugune kumuleerimise võimalus ületada tagasisaatmisotsuste teatavaks tegemise praktilised raskused.
- 50 Selline direktiivi tõlgendus, mille kohaselt riigis viibimise ebaseaduslikkus välistatakse ainuüksi põhjusel, et on olemas luba jääda riiki kuni rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise peale esitatud kaebuse üle otsuse tegemiseni, võtaks niisuguselt kumuleerimiselt kasuliku mõju ja läheks seega vastuollu eesmärgiga kehtestada tõhus väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitika. Nimelt saaks niisuguse tõlgenduse kohaselt võtta tagasisaatmisotsuse vastu alles pärast õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemist, millega kaasneks tagasisaatmismenetluse algatamise märkimisväärse aeglustumise ja selle menetluse keerulisemaks muutumise oht.

- 51 Viiendaks, mis puudutab vajadust järgida õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile ja mittetagasisaatmise põhimõttest tulenevaid nõudeid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimuses osutanud, siis tuleb rõhutada, et nii direktiivi 2008/115 kui ka direktiivi 2005/85 sätteid tuleb tõlgendada – nagu ilmneb ka esimesena nimetatud direktiivi põhjendusest 24 ja teisena nimetatud direktiivi põhjendusest 8 –, austades põhiõigusi ja eelkõige hartaga tunnustatud põhimõtteid (vt selle kohta 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 50).
- 52 Mis täpsemalt puudutab direktiivi 2008/115 artiklis 13 ette nähtud õiguskaitsevahendeid tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks, nagu ka neid, mis on ette nähtud direktiivi 2005/85 artiklis 39 rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise vaidlustamiseks, siis peavad nende põhijooned olema kindlaks määratud vastavalt harta artiklile 47, mille sõnastuse kohaselt on igapäev, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Abdida, C-562/13, EU:C:2014:2453, punkt 45, ja 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 51).
- 53 Samuti olgu märgitud, et mittetagasisaatmise põhimõte kui põhiõigus on tagatud harta artiklis 18 ja artikli 19 lõikes 2 (24. juuni 2015. aasta kohtuotsus H. T., C-373/13, EU:C:2015:413, punkt 65), ning seda on kinnitatud eelkõige direktiivi 2005/85 põhjenduses 2 ja direktiivi 2008/115 põhjenduses 8 ja artiklis 5. Harta artikkel 18, nii nagu ka ELTL artikli 78 lõige 1, näeb lisaks ette Genfi konventsiooni eeskirjade järgimise (vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus N. S. jt, C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, punkt 75).
- 54 Euroopa Kohtu kohtupraktikast nähtub, et kui liikmesriik otsustab saata rahvusvahelise kaitse taotleja riiki, kus on piisavalt alust arvata, et teda ohustab realselt harta artikliga 18 – koostoimes Genfi konventsiooni artikliga 33 – või harta artikli 19 lõikega 2 vastuolus olev kohtlemine, nõuab harta artiklis 47 ette nähtud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, et sel taotlejal oleks võimalik kasutada õiguskaitsevahendit, millel on tema tagasisaatmist lubava meetme rakendamist täielikult peatav toime (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Abdida, C-562/13, EU:C:2014:2453, punkt 52, ja 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 54).
- 55 On tõsi, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et peatava toime puudumine ainuüksi rahvusvahelise kaitse taotlust rahuldamata jätkuva otsuse peale esitatud kaebuse puhul on põhimõtteliselt kooskõlas mittetagasisaatmise põhimõtte ja harta artikliga 47, kuna niisuguse otsuse täitmine ei saa iseenesest viia asjaomase kolmanda riigi kodaniku väljasaatmiseni (vt selle kohta 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 56).
- 56 Seevastu peab direktiivi 2008/115 artiklis 6 sätestatud tagasisaatmisotsuse vastu kasutatud õiguskaitsevahendil aga igal juhul olema täielikult peatav toime, et tagada asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes mittetagasisaatmise põhimõttest ja harta artiklist 47 tulenevate nõuete järgimine, kuna selle otsusega võib seda kodanikku tõsiselt ohustada kohtlemine, mis on vastuolus harta artikliga 18 koostoimes Genfi konventsiooni artikliga 33, või kohtlemine, mis on vastuolus harta artikli 19 lõikega 2 (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Abdida, C-562/13, EU:C:2014:2453, punktid 52 ja 53, ning 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punktid 57 ja 58). Veelgi enam kehtib see võimaliku väljasaatmisotsuse puhul selle direktiivi artikli 8 lõike 3 tähenduses.
- 57 Samas ei nõua kaheastmelise kohtumenetluse olemasolu ei direktiivi 2005/85 artikkel 39, direktiivi 2008/115 artikkel 13 ega harta artikkel 47 koostoimes harta artiklis 18 ja artikli 19 lõikes 2 sisalduvate tagatistega. Nimelt on vaja vaid kohtusse pöördumist võimaldava õiguskaitsevahendi olemasolu (vt selle kohta 28. juuli 2011. aasta kohtuotsus Samba Diouf, C-69/10, EU:C:2011:524, punkt 69).

- 58 Sellest järeldub, et tagasisaatmisotsuse ja võimaliku väljasaatmisotsuse puhul peab olema tagatud õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja mittetagasisaatmise põhimõtte juurde kuuluv kaitse, tunnustades rahvusvahelise kaitse taotleja õigust õiguskaitsevahendile, millel on täielikult täitmist peatav toime vähemalt ühes kohtuastmes. Tingimusel, et seda nõuet rangelt järgitakse, ei lähe pelk asjaolu, et asjaomase isiku viibimist riigis käsitatakse ebaseaduslikuna direktiivi 2008/115 tähenduses, kuna vastutav asutus jättis rahvusvahelise kaitse taotluse esimese astme menetluses rahuldamata, ning et tagasisaatmisotsuse võib seetõttu teha alates sellest rahuldamata jätmisest või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis, vastuollu ei mittetagasisaatmise põhimõttega ega õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.
- 59 Neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb järeldada, et kui kolmanda riigi kodanikule ei ole antud riigis elamise õigust või elamisluba, millele osutatakse direktiivi 2008/115 artikli 6 lõikes 4, viibib ta riigis ebaseaduslikult direktiivi 2008/115 tähenduses alates hetkest, mil vastutav asutus jättis tema rahvusvahelise kaitse taotluse esimese astme menetluses rahuldamata, ja seda sõltumata sellest, et on olemas luba jääda riiki kuni selle rahuldamata jätmise üle otsuse tegemiseni. Niisuguse kodaniku suhtes võib seega põhimõtteliselt teha tagasisaatmisotsuse nimetatud rahuldamata jätmisest alates või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis.
- 60 Samas tuleb teiseks rõhutada, et liikmesriigid peavad tagama, et kõik tagasisaatmisotsused järgivad direktiivi 2008/115 III peatükis sätestatud menetluslikke tagatisi ning muid asjakohaseid liidu ja siseriikliku õiguse sätteid. Niisugune kohustus on sõnaselgelt ette nähtud selle direktiivi artikli 6 lõikes 6 juhul, kui tagasisaatmisotsus tehakse samal ajal, kui vastutav asutus jätab esimese astme menetluses rahuldamata rahvusvahelise kaitse taotluse. Seda tuleb kohaldada ka niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas käsitlusel, kus tagasisaatmisotsus tehakse vahetult pärast rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmist, konkreetset halduslikku laadi otsuses ja ühe teise asutuse poolt.
- 61 Selles kontekstis on liikmesriigi ülesanne tagada rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise vastu kasutatud õiguskaitsevahendi täielik tõhusus, järgides poolte võrdsuse põhimõtet, mis nõuab eelkõige seda, et tagasisaatmisotsuse kogu toime peatatakse selle õiguskaitsevahendi kasutamise tähtjaks, ja kui niisugust õiguskaitsevahendit kasutatakse, siis kuni selle üle otsuse tegemiseni.
- 62 Selles osas ei piisa sellest, kui asjaomane liikmesriik hoidub tagasisaatmisotsuse sundtäitmisele pööramisest. On hoopis tarvis, et selle otsuse kõik õiguslikud tagajärjed oleksid peatatud, ning seega täpsemalt, et direktiivi 2008/115 artiklis 7 ette nähtud vabatahtliku lahkumise tähtaega ei hakataks arvestama seni, kuni huvitatud isikul on lubatud riiki jääda. Lisaks ei saa sellel ajavahemikul teda väljasaatmise eesmärgil kinni pidada vastavalt selle direktiivi artiklile 15.
- 63 Lisaks, kuni ei ole tehtud otsust õiguskaitsevahendi kohta, mida huvitatud isik kasutas otsuse vastu, millega vastutav asutus jättis tema rahvusvahelise kaitse taotluse esimese astme menetluses rahuldamata, peavad huvitatud isikul põhimõtteliselt olema need õigused, mis tulenevad direktiivist 2003/9. Nimelt seab selle direktiivi artikli 3 lõige 1 selle kohaldamise tingimuseks vaid selle, et oleks olemas taotlejana territooriumil elamise õigus, ja sellest tulenevalt ei välistata niisugust kohaldamist juhul, kui huvitatud isik, kellel küll on niisugune luba olemas, viibib riigis ebaseaduslikult direktiivi 2008/115 tähenduses. Selles osas ilmneb direktiivi 2003/9 artikli 2 punktist c, et huvitatud isik säilitab rahvusvahelise kaitse taotleja staatuse selle direktiivi tähenduses, kuni tema taotluse üle ei ole tehtud lõplikku otsust (vt selle kohta 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus Cimade ja GISTI, C-179/11, EU:C:2012:594, punkt 53).
- 64 Kuna vaatamata tagasisaatmisotsuse tegemisele alates sellest, kui vastutav asutus jätab esimese astme menetluses rahuldamata rahvusvahelise kaitse taotluse, või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis, tuleb rahvusvahelise kaitse taotlejal lubada jääda riiki kuni selle rahuldamata jätmise vastu esitatud kaebuse üle otsuse tegemiseni, on liikmesriigid kohustatud võimaldama asjaomastel isikutel

tugineda kõigile pärast tagasisaatmisotsuse tegemist aset leidnud asjaolude muudatustele, mis oma olemuselt võivad oluliselt mõjutada huvitatud isiku olukorra hindamist seoses direktiiviga 2008/115, eelkõige selle artikliga 5.

- 65 Lõpetuseks, nagu ilmneb ka direktiivi 2008/115 põhjendusest 6, peavad liikmesriigid tagama, et tagasisaatmismenetlus toimub õiglase ja läbipaistva korra kohaselt (vt selle kohta 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, punkt 40, ja 5. novembri 2014. aasta kohtuotsus Mukarubega, C-166/13, EU:C:2014:2336, punkt 61). Sellest tulenevalt on liikmesriikide ülesanne, kui tagasisaatmisotsus on tehtud alates hetkest, mil vastutav asutus jätab esimese astme menetluses rahuldamata rahvusvahelise kaitse taotluse, või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis, tagada, et asjaomast rahvusvahelise kaitse taotlejat oleks läbipaistval viisil teavitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 61–64 nimetatud tagatiste järgimisest.
- 66 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus märkinud, et põhikohtuasjas käsitletav tagasisaatmisotsus – isegi kui seda ei saa pöörata sundtäitmisele enne S. Gnandi rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise vastu kasutatud õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemist – kahjustab siiski viimase õigusi, kuna see kohustab teda Belgia territooriumilt lahkuma. Seega näib, kuigi seda peab nimetatud kohus kontrollima, et käesoleva kohtuotsuse punktides 61 ja 62 sätestatud tagatised, mille kohaselt tuleb tagasisaatmismenetlus peatada kuni selle õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemiseni, ei ole täidetud.
- 67 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2008/115 – koostoimes direktiiviga 2005/85 ning lähtudes mittetagasisaatmise põhimõttest ja õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud harta artiklis 18, artikli 19 lõikes 2 ja artiklis 47 – tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 1 alusel tehakse tagasisaatmisotsus kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, juba alates hetkest, mil vastutav asutus jätab selle taotluse rahuldamata, või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis, ja seega enne selle rahuldamata jätmise peale esitatud kaebuse üle otsuse tegemist, eelkõige tingimusel, et asjaomane liikmesriik tagab, et kõik tagasisaatmisotsuse õiguslikud tagajärjed oleksid peatatud kuni selle õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemiseni, et taotlejal oleksid sellel ajavahemikul kõik need õigused, mis tulenevad direktiivist 2003/9, ning et ta saaks tugineda kõigile pärast tagasisaatmisotsuse tegemist aset leidnud asjaolude muudatustele, mis oma olemuselt võivad oluliselt mõjutada huvitatud isiku olukorra hindamist seoses direktiiviga 2008/115, eelkõige direktiivi artikliga 5, kuid selle asjaolu kontrollimine on liikmesriigi kohtu ülesanne.

Kohtukulud

- 68 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel – koostoimes nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiiviga 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta ning lähtudes mittetagasisaatmise põhimõttest ja õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 18, artikli 19 lõikes 2 ja artiklis 47 – tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui direktiivi 2008/115 artikli 6 lõike 1 alusel tehakse tagasisaatmisotsus kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, juba alates sellest, kui vastutav asutus jätab selle taotluse rahuldamata, või kumuleeruvalt koos sellega samas haldusaktis, ja seega enne selle rahuldamata jätmise peale

esitatud kaebuse üle otsuse tegemist, eelkõige tingimusel, et asjaomane liikmesriik tagab, et kõik tagasisaatmisotsuse õiguslikud tagajärjed oleksid peatatud kuni selle õiguskaitsevahendi üle otsuse tegemiseni, et taotlejal oleksid sellel ajavahemikul kõik need õigused, mis tulenevad nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivist 2003/9/EÜ, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded, ning et ta saaks tugineda kõigile pärast tagasisaatmisotsuse tegemist aset leidnud asjaolude muudatustele, mis oma olemuselt võivad oluliselt mõjutada huvitatud isiku olukorra hindamist seoses direktiiviga 2008/115, eelkõige direktiivi artikliga 5, kuid selle asjaolu kontrollimine on liikmesriigi kohtu ülesanne.

Allkirjad